

tige ligheder og endnu vigtigere forskelle var herved kommet for dagen, og de havde i højeste grad kunnet stille Erik Menveds politik i relief. En anden ting mangler ogsaa, en sammenfattende vurdering af den økonomiske side, idet man spørger sig selv, om udenrigspolitik idag overhovedet kan skildres uden videstgaaende hensyntagen til den finansielle baggrund. Lad være, at kilderne er svage — problemet er af sonderknusende vægt, naar henses til rigets oplosning i aartierne efter Erik Menved.

Disse sidste betragtninger skal dog ikke sløre den kendsgerning, at vi med Ingvor Anderssons skrift har faaet et værdifuldt bidrag til den danske historie.

Niels Skyum-Nielsen.

Troels G. Jørgensen: Andreas Frederik Krieger. Juristen - Politikeren - Borgeren. København 1956. 291 sider.

Paa en Maade kommer fhv. Højesteretspræsident Jørgensens Biografi af A. Fr. Krieger til at betegne et Vendepunkt ved Fremstillingen af Danmarks Historie i det 19. Aarhundrede. Det er en tilstræbt sympatisk Skildring af én af National-Liberalismens førende Personligheder i bevidst og polemisk Modsætning til en Opfattelse, der har været herskende siden den Eftertid, som fulgte umiddelbart paa vore første Frihedsaar, og hvor, som Forfatteren skriver, »Godsejere og det nu dannede forenede Venstre» lagde »Skyld og Ansvar for 1864» paa det tidligere herskende Parti (S. 188). Foreløbig drejer det sig, ganske vist, kun om en Biografi af Enkeltmand, der som retskyndig har fanget en Fagfælles Interesse, og den Beundring, hans Indsats her har efterladt, har derpaa ført Forfatteren frem til en forstaaende og meget anerkennende Levnedsskildring og en udpræget velvillig Vurdering. Der er utvivlsomt et stærkt personligt Moment med i Spillet. Men Synsmaaden er umiskendelig ogsaa Del af en Tendens til en Nyopfattelse af Høj-Liberalismens Periode i vort Lands Historie; den har kunnet mærkes, omend mindre udtalt, i forskellige nyere Værker om lignende Emner, og den vil utvivlsomt efterhaanden gøre sig kraftigere gældende paa samme Maade som Opfattelsen af Victoria-Tiden afgørende er skiftet i England gennem de sidste Tiaar.

Der var dér megen Miskendelse at bøde paa hinsides Vesterhavet, og noget lignende gælder ganske sikkert her hjemme for det tilsvarende Tidsrums Vedkommende.

Der er Grund til i en Anmeldelse straks at paapege Forholdet, fordi Troels G. Jørgensens Bog næppe vil virke umiddelbart

fængslende. Egentlig har han staaet sig selv i Lyset med den Maade, paa hvilken Arbejdet er gjort. Det er ikke stilistisk Evne, det skorter paa; læser man f. Eks. S. 234—35, er der ingen Tvivl om, at Forfatteren fuldt ud magter det danske Sprog. Det er hans Gruppering af Stoffet, som virker besynderlig og uoverskuelig: Rigsdagstaler, Breve. Dagbogsoptegnelser gennemgaas hver for sig indenfor de enkelte Afsnit af Værket, og endskønt Forfatteren siger, at han »i vidt Omfang [har] ladet Krieger selv tale« (S. 233), bliver det væsentlig ved lange og ret trættende Referater. Fremstillingen mangler Prægnans. Dispositionen kan ogsaa være mærkelig. Kriegers politiske Virksomhed i Perioden 1843—55 skydes ud til senere Behandling; midt i Redegørelsen for hans Deltagelse i Rigsforsamlingens Arbejde 1849 findes det »naturligt at begynde Omtalen af Kriegers Dagbøger 1848—80« (S. 54). Det er i Virkeligheden betegnende, at Kapitlet om Levnedsaarene 1860—70 til Overskrift har: »Assessor i Højesteret«, endskønt Forfatteren indrømmer, at »nogen Længsel efter at virke med Dommerbordets Opgaver besjælede næppe Krieger« (S. 119).

Det er iøjnefaldende Svagheder; de vil svække Indtrykket af Værkets gode Sider, og der er andre, som ikke træder saa tydeligt frem, men som vil blive noteret af Specialister: Der er ikke meget positivt nyt i Troels G. Jørgensens Bog. Han synes ikke at have gennemarbejdet det store Arkivmateriale, som nu er tilgængeligt. Han har faaet den engelske Legationssekretær Bulwer Lyttons interessante Brev til Vedel om Kriegers Virksomhed paa London-Konferencen (Vedels Arkiv VI) med (S. 135), men efter en Afskrift vedlagt Traps Erindringer; han synes heller ikke at have været opmærksom paa Kriegers udførlige Breve til Monrad fra Notabel-Forsamlingen i Flensborg 1851 (Monrads Arkiv). Smlgn. dog S. 79.

Alt dette er imidlertid ikke sagt for at forringe Værdien af Forfatterens Arbejde. Men dets Karakter maa forklares, netop for at det kan træde frem, hvor Tyngdepunktet i Værket om Krieger ligger, nemlig i den efter Anmelderens Mening væsentlig rigtige Bedømmelse af ham og hans samtidige. Paa et Punkt træder den baade smukt og overbevisende klart frem: ved hans Behandling af Forholdet mellem A. Fr. Krieger og Johanne Luise Heiberg (S. 174—80). Men ogsaa hans Bedømmelse af Kriegers Indsats ved Udarbejdelsen af Juni-Grundloven. Forklaringen af hans politiske Holdning og Synspunkter under de følgende Aars nationale og politiske Strid og senere under Halvfjerdsernes og Firsernes Forfatningskamp indeholder meget interessant og træffende.

Men Svagheder er der ogsaa her. Forfatteren forsvarer saa at

sige alt, hvad Krieger har gjort, sagt og ment ogsaa hans Tale ved 3. Behandling af Forfatningsforslaget i Rigsraadet, November 1863, ogsaa hans Fremgangsmaade og Vurdering af Situationen paa London-Konferencen, som Staunstrup har kritiseret saa stærkt.¹ Der gaar som Følge heraf en løbende Polemik gennem hele Værket mod dem, der har gjort andre Opfattelser gældende. Forfatteren synes ikke, at Clio har siddet ved Neergaards Side, da han skrev om Konferencen (S. 135—36), og saa beundringsværdigt et Arbejde »Under Junigrundloven« end i mange Maader er, har den tidligere Højesteretspræsident vel nok Ret i, at Historiens Muse ikke er steget ned fra Helikon i Anledning af dets Udarbejdelse. Men hvilken af de andre otte har siddet ved hans egen Side, da han skrev et Værk, hvor han langt hyppigere optræder som Advokat end som Dommer? Anmelderen, der ogsaa har beskæftiget sig med London-Konferencen, gaar jo her Ram forbi (S. 253), men tror alligevel, at det vilde have været heldigt, hvis Krieger ikke havde fastholdt saa sydlig en Delingslinje. Men de, der tilraadede en nordligere, Hall, Fenger og Lehmann, havde efter Kriegers Mening ikke noget »slesvigsk Hjerte«.² Der laa Anstødsstenen. Og rimeligvis havde det ogsaa været *taktisk* rigtigt at have forsøgt Voldgiftsløsningen, selv om der ikke var kommet positivt Resultat ud deraf.

Ejendommeligt nok forsøger Forfatteren under alt dette ikke at give en mere samlet Karakteristik af Krieger, kun nogle Linjer om hans Placering i Udviklingen.

Men et Indtryk af Manden »Juristen—Politikeren—Borgeren« efterlader Læsningen af Bogen uomstødeligt — kun var det maaske heldigt én Gang for alle at lade Constantin Hansens Rigsforsamlingsmaleri udenfor Betragtningerne som historisk Kilde (S. 46). Det er ikke et Fjærnsynsbillede. Det blev til næsten en halv Menneskealder efter Begivenheden.

Det hverken kan eller skal være Stedet her at give en Karaktertegnning af A. Fr. Krieger, men maaske vil et Forsøg paa at finde nogle Retningslinjer til Forstaaelse af hans offentlige Virksomhed alligevel kunne have sin Berettigelse.

Vort Fødeland var i 19. Aarhundrede virkelig rigt paa højt-begavede Personligheder; det er ganske overflødig at anføre Navne. Mellem dem udgør Juristerne en straalende og talstærk Gruppe, og her var Krieger maaske den største i sin »Kreds paa Tuen«. Han var en utrættelig Arbejder. Han var besat af »umætte-

¹ D. G. Monrad — Politiker og Gejstlig, 227—28.

lig Tilegnelseslyst«. Hans Viden var umaadelig og rakte langt ud over hans eget Fagomraade. Til Tider har man en Følelse af, at han spænder for vidt; hans Bemærkninger i Dagbøgerne om udenlandske Forhold, der interesserede ham stærkt, er ikke særlig træffende og glider ofte ud i almindelige Betragtninger. Men sit Hjemlands, baade Kongerigets og Slesvigs, Forhold kender han, og denne Kundskab forstod han fuldt ud at udnytte i sit praktiske Arbejde. Troels G. Jørgensen har fuldkommen Ret, naar han mener, at det var i Kraft heraf, at han virkede (S. 78). Hans Tænkning var som et tvægget Sværd, hans Hukommelse usvigelig, hans Talegaver langt over det almindelige. Gennem alt dette blev han det saglige Arbejdes Mand, grundig som Udvalgsmedlem, glimrende som Ordfører. Om hans Politik kan der være delte Meninger, men ikke om det andet.

Han blev aldrig Fører. Det skyldtes i nogen Grad hans personlige Væremaaede. At der her var noget afvisende og kantet indrommes ogsaa indirekte af dem, der forsvarede ham; »det mindre behagelige hos Krieger«, skriver Fru Andræ, »ligger kun i hans Væsen og falder bort ved nærmere Bekjendtskab«. ¹ Hun havde sikkert Ret. Men de, der ikke kendte ham, følte det anderledes. Der var ogsaa noget mere. Vedel skrev om ham: Krieger vil ikke være Chef — føler vistnok at noget her vil mangle for ham. ² Det er rimeligvis ogsaa rigtigt. Men passer det helt, naar Troels G. Jørgensen skriver, at Glansen ved en Ministerstilling kunde ikke blænde ham« (S. 78). Maaske ikke »blænde«. Men følte han ikke stærkt, at han var sat udenfor ved Regeringsdannelsen 1860? Hans udpræget kritiske Holdning til Regeringens Foranstaltninger og Lovgivningsarbejde i de følgende Aar tyder afgjort herpaa. Han fandt tilbage til Folden, da Hall i 1863 slog ind paa en aktiv Udsondringspolitik overfor Holsten, men han kom atter i faktisk Opposition, da Monrad havde dannet sit Ministerium. Alligevel gik han til London-Konferencen med dets officielle Delegation. Om Kriegers Holdning her vil der altid komme til at staa Strid. Selv vendte han stadig tilbage til Spørgsmaalet. ³

I Aarene efter 1864 forstod han ikke, »at nogen under vore nuværende Forhold kan attraae en Ministerpost«. ⁴ Stillingen i dansk Politik var blevet en helt anden efter 1864. Men den skiftede atter, og i 1870 modtog Krieger paany en Portefeuille. Det varede i fire Aar, og nu blev han lige utilfreds med begge de stri-

¹ Geheimeraadinde Andræs politiske Dagbøger, II, 47.

² Vedels Arkiv, I: 2. »Løse Blade.«

³ Kriegers Dagbøger, III, 210 flg.

⁴ Johanne Luise Heiberg: Et Liv genoplevet i Erindringen, II, 301.

dende Parter under Forfatningskampen. Han viste her til Fulde, at han virkelig var Midterlinjens Mand, som han i Anledning af en anden Situation havde sagt i 1864.¹ N. J. Termansen saa ham da ogsaa i 1874 »til Trods for hans doktrinære Stivsind dog nok [som] den aandfuldeste og mest konstitutionelle af alle Ministrene».² Som Forholdene efterhaanden udviklede sig, skal han endnu i 1882 have overvejet Muligheden af at danne Regering.³

Helt uden Dragelser for Krieger var Ministerstillingen aabenbart ikke. Alligevel har Vedel ganske sikkert Ret i sine Bemærkninger. Og der er et andet, mere personligt Forhold, man i denne Sammenhæng uvilkaarligt kommer til at tænke paa: Hvor ringe Kriegers literære Produktion var i Forhold til hans næsten ene-staaende Samlerarbejde, og endskønt han næppe har haft større Vanskeligheder ved at give sine Iagttagelser, Meninger og Tanker skriftlig end oratorisk Form. Det skyldtes næppe hverken Mangel paa Arbejdslyst eller Arbejdsvilje, men der maa her i hans Natur have ligget en ret uforklarlig Tilbageholdenhed. — Er det ikke noget lignende, der har gjort sig gældende i hans Forhold til offentlig Virksomhed og personlig Fremtræden?

En helt anden Sag er det, at han i en given Situation følte Kaldet og var rede til at tage Ansvar, saaledes altsaa endnu 1882.

Erik Møller.

Jörgen Weibull: Carl Johan och Norge 1810-1814. Unionsplanerna och deras förverkligande. (Bibliotheca Historica Lundensis, ediderunt Sture Bolin et Jerker Rosén VI, Lund og Oslo 1957. 375 sider).

Af alle begivenheder i Skandinaviens nyere historie er Norges afståelse 1814 den mest iøjnefaldende og tillige den, der har givet anledning til de mest indgående historiske studier. Den norske professor Yngvar Nielsen anvendte næsten hele sit liv på dette emne, og siden har en række svenske forskere med Alin, Varenius og Höjer i spidsen skarpsindigt søgt at udrede trådene i det indviklede spil. Også fra dansk side er der ydet bidrag, bl. a. af Edv. Holm i det store værk om Danmark-Norges Historie 1720—1814 og i Axel Linvalds påbegyndte biografi af Christian 8. Til disse forudgående arbejder føjer sig nu Jörgen Weibulls disputats om Carl Johan och Norge 1810—14 som et vægtigt bidrag.

¹ 21. Jan. RDgTid: 1863—64. Lth. Sp. 165—66.

² Sofus Høgsbro: Brevveksling og Dagbøger. II:8, jfr. 12.

³ A. D. Jørgensens Breve, 426.